

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seadus (vaigistushagi eest kaitsmise direktiivi ülevõtmine)

§ 1. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) seadustikku täiendatakse §-ga 94¹ järgmises sõnastuses:

„§ 94¹. Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kuritarvitusliku kohtumenetlusega kahju tekitamisest tuleneva hagi kohtualluvus

Kui isik, kelle elu- või asukoht on välisriigis, on algatanud välisriigi kohtus avalikus arutelus osalemisest tulenevalt kuritarvitusliku kohtumenetluse, võib sellega tekitatud kahju hüvitamise hagi esitada ka selle isiku elu- või asukoha järgi, kelle vastu kuritarvituslik kohtumenetlus algatati.“;

2) paragrahvi 162 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Kohus jätab avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamise korral hagi rahuldamise ulatusest olenemata menetluskulud täielikult hageja kanda.“;

3) seadustikku täiendatakse §-ga 196¹ järgmises sõnastuses:

„§ 196¹. Tagatise andmine menetluskulude katteks avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud hagi korral

(1) Hagimenetluses võib kohus kostja taotlusel kohustada hagejat andma kostja eeldatavate menetluskulude katteks tagatise, kui hagi esitati kostja avalikus arutelus osalemisest tulenevalt ja on alust arvata, et esineb kohtumenetluse kuritarvituslikkusele viitavaid asjaolusid.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel kostja eeldatavate menetluskulude katteks tagatise määramisele ei kohaldata käesoleva seadustiku § 196 lõiget 1, lõike 2 esimest lauset ja punkti 2.

(3) Kohus lahendab tagatise andmise taotluse kümne tööpäeva jooksul taotluse kohta hageja seisukoha saamisest arvates. Kohus võib taotluse lahendada hiljem, kui ta soovib hageja eelnevalt ära kuulata. Kohus võib kostja taotluse lahendada hageja seisukohata, kui hageja ei esitanud seisukohta kohtu määratud tähtaja jooksul.“;

4) seadustiku 37. peatükki täiendatakse §-ga 333² järgmises sõnastuses:

„§ 333². Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud ilmselgelt põhjendamatu nõude rahuldamata jätmine

(1) Kohus jätab käesoleva seadustiku § 406² lõigete 2 ja 3 tingimustele vastava ilmselgelt põhjendamatu nõude kostja taotlusel esimesel võimalusel rahuldamata, kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud eeldused on täidetud.

(2) Kui käesoleva seadustiku § 406² lõigete 2 ja 3 tingimustele vastava nõude aluseks olevad asjaolud on kohtu arvates piisavalt välja selgitatud, kohus on arutanud vaidlusaluseid asjaolusid ja suhteid vajalikus ulatuses nii faktilisest kui ka õiguslikust küljest, andnud pooltele piisavad selgitused selle kohta, millest asja lahendamine sõltub ja kes menetlusosalistest peab vaidlusaluseid asjaolusid tõendama, ning hageja ei esita kohtu nõudmisel ja määratud tähtajaks nõude aluseks olevaid täiendavaid asjaolusid, selgitusi või tõendeid ning hageja esitatu alusel ei ole nõude rahuldamine õiguslikult põhjendatud, jätab kohus hagi rahuldamata ilma pooltele täiendavat tähtaega andmata. Enne hagi rahuldamata jätmise kohta otsuse tegemist selgitab kohus hagejale kohtu nõudmise täitmata jätmise õiguslikke tagajärgi.

(3) Kui eelmenetluses selgub, et käesoleva seadustiku § 406² lõigete 2 ja 3 tingimustele vastav nõue ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset, jätab kohus nõude rahuldamata kohtuistungit pidamata.“;

5) paragrahvi 371 lõiget 2 täiendatakse punktiga 3 järgmises sõnastuses:

„3) avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud nõue on ilmselgelt põhjendamatu või avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud nõudes kohtumenetluse algatamine on kuritarvituslik.“;

6) seadustikku täiendatakse 43¹. peatükiga järgmises sõnastuses:

„43¹. peatükk

AVALIKUS ARUTELUS OSALEMISEST TULENEVALT ALGATATUD KURITARVITUSLIK KOHTUMENETLUS

§ 406². Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud hagi

(1) Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kuritarvituslikule kohtumenetlusele kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud erisusi.

(2) Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud hagi on hagi, mis tuleneb füüsilise või juriidilise isiku seisukohavõtmisest või tegevusest, millega kasutatakse sõna- ja teabevabadust, kunsti ja teaduse vabadust või kogunemis- ja ühinemisvabadust, ning sellega otseselt seotud ettevalmistavast, toetavast või abistavast tegevusest, ning see seisukohavõtmine või tegevus on seotud avalikku huvi pakkuva küsimusega.

(3) Avalikku huvi pakkuva küsimusena käesoleva paragrahvi lõike 2 tähenduses käsitatakse muu hulgas järgmisi oma mõju tõttu üldsuse õigustatud huvi äratavaid küsimusi:

1) põhiõiguste, rahvatervise, ohutuse, keskkonna või kliimaga seotud küsimused;

2) küsimused, mis on seotud füüsilisest või juriidilisest isikust avaliku elu tegelase tegevusega avalikus või erasektoris;

3) küsimused, mida arutatakse või vaadatakse läbi seadusandlikus, täitevvõimu- või kohtuorganis või muus ametlikus menetluses;

4) küsimused, mis on seotud süüdistustega korruptsioonis, pettuses, kelmuses või mis tahes muus kuriteos või väärteos;

5) küsimused, mis on seotud tegevustega, mille eesmärk on eelkõige valeinfo vastu võitlemise kaudu kaitsta inimväärikust, vabadust, demokraatiat, võrdsust, õigusriiki ja inimõigusi, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õigusi, sealhulgas demokraatlikke protsesse, põhjendamatu sekkumise eest.

§ 406³. Kuritarvituslik kohtumenetlus

(1) Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kohtumenetlus on kuritarvituslik, kui selle peamine eesmärk on avalikus arutelus osalemise takistamine, piiramine või selle eest karistamine ning põhjendamatu nõuete esitamine, kasutades sageli ära poolte märkimisväärselt ebavõrdsust.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud hagi kuritarvituslikkuse hindamisel peab kohus arvesse võtma, kas:

1) nõue või selle osa on ebaproportsionaalne, ülemäärane või ebamõistlik ja kas nõude puhul on tegemist õiguse kuritarvitamisega;

2) hageja või hagejaga seotud isikud on sarnastes küsimustes algatanud mitu kohtumenetlust;

3) hageja või tema esindaja on enne kohtumenetlust või selle ajal tegelenud hirmutamise, ahistamise või ähvardamisega, samuti käitunud kirjeldatud viisil sarnastes või samaaegsetes kohtuasjades;

4) hageja kuritarvitab menetlusõigusi, sealhulgas venitab menetlust, on esitanud kohtule teadlikult valeandmeid, on valinud kohtualluvuse kohtu eksitusse viimise või menetlusõiguste kuritarvitamise eesmärgil;

5) esineb muid olulisi asjaolusid.

§ 406⁴. Kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamine

(1) Kohus võib avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kohtumenetluse kuritarvituslikkuse tuvastada kostja taotlusel või omal algatusel.

(2) Kohus tuvastab kuritarvitusliku kohtumenetluse, tehes selle kohta määruse. Kohus võib kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastada ka kohtuotsusega.

(3) Määruse peale, millega kohus tuvastas menetluse kuritarvituslikkuse, võib hageja esitada määruskaebuse.

(4) Jõustunud kohtulahend kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamise kohta avalikustatakse käesoleva seadustiku § 462 kohaselt.

§ 406⁵. Nõude või menetlusedokumentide muutmine kuritarvituslikus kohtumenetluses

Kui kohus tuvastas kuritarvitusliku kohtumenetluse, ei mõjuta hageja menetlusedokumentide muutmine, sealhulgas nõude muutmine või tagasivõtmine, kostja õigust taotleda kuritarvitusliku kohtumenetluse tõttu tekkinud menetskulude hüvitamist ning kohtulahendi avaldamist käesoleva seadustiku § 462 lõigete 2 ja 6 kohaselt, samuti trahvi määramist või

kuritarvitusliku kohtumenetlusega tekkinud kahju hüvitamist võlaõigusseaduses sätestatud alusel ja ulatuses.

§ 406⁶. Trahvi määramine

Käesoleva seadustiku § 406⁴ alusel kohtumenetluse kuritarvituslikkuse tuvastamise korral võib kohus hagejat trahvida. Rahatrahvi võib määrata kuni 9600 euro ulatuses.“;

6) paragrahvi 462 lõike 2 teist lauset täiendatakse pärast sõna „kandja“ tekstiosaga „, samuti käesoleva seadustiku § 406³ kohaselt kuritarvitusliku kohtumenetluse algatanud hageja“;

7) paragrahvi 462 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Kuritarvituslike kohtumenetluste ärahoidmise eesmärgil ei kohaldata käesoleva paragrahvi lõikeid 3–5 kuritarvitusliku kohtumenetluse kohta tehtud kohtulahendi avalikustamisel kuritarvitusliku kohtumenetluse algatanud hageja isiku kindlakstegemist võimaldavaid andmeid puudutavas osas.“;

8) paragrahvi 620 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kui välisriigi kohtulahend tehti isiku avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kohtumenetluses ja esitatud nõue oli ilmselgelt põhjendamatult või kohtumenetlus oli kuritarvituslik, loetakse kohtulahendi tunnustamine Eesti õiguse oluliste põhimõtete vastuolus olevaks.“;

9) seadustiku normitehnilist märkust täiendatakse tekstiosaga „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L-seeria, 16.04.2024, lk 1–14).“.

§ 2. Võlaõigusseaduse muutmine

Võlaõigusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 134 lõiget 6 täiendatakse pärast sõna „puutumatus“ tekstiosaga „, väljendusvabaduse piiramise“;

2) seaduse normitehnilist märkust täiendatakse tekstiosaga „Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (ELT L-seeria, 16.04.2024, lk 1–14).“.

§ 3. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 7. mail.